

בניית מערכת ערכים ותקנון כיתתי לאור דמותו של הרב יצחק נסים זצ"ל

מטרות

1. היכרות עם דמותו של הרב נסים זצ"ל, דמות החמ"ד לשנת תש"פ.
2. העלאת הצעות לחוקים וכללים מקדמים לכיתה כבר בתחילת שנה. בהצעותינו ובדיוננו נסתייע בידיעת חוקי הרבנות הראשית מתקופתו של הרב נסים.
3. בניית תקנון כיתתי לפי מערכת הערכים של התלמידים.
4. יצירת תחושת קרבה ושייכות בין התלמידים למן תחילת השנה.

מבנה השיעור

- ◆ **שלב א** - הקדמה: סקירה כללית על אודות הרב נסים ותקופת כהונתו
- ◆ **שלב ב** - צפייה בסרטון: היכרות עם דמות הרב
- ◆ **שלב ג** - פעילות חווייתית לתיאום ציפיות התלמידים מעצמם ומהכיתה
- ◆ **שלב ד** - עריכת תקנון כיתתי / אמנה כיתתית
- ◆ **שלב ה** - משחק היגדים ליצירת תחושות של קשר ושייכות
- ◆ **שלב ו** - תובנות וסיכום

מושגים מרכזיים

- דמות הרב נסים זצ"ל
- מערכת ערכים וחוקים בבניית מדינה ובהקמת כיתה
- היכרות וביסוס יחסים מקרבים והדדיים בין התלמידים כתשתית חברתית לתחילת שנה

סדנת כישורי חיים לכיתות ה-יב

כתיבה: נעמה קנטמן, מדריכת כישורי חיים, מחוז ירושלים

שכבת גיל

ה-חט"ע

משך זמן מומלץ

2 שיעורי כישורי חיים

רציונל

הרב יצחק נסים זצ"ל נבחר לדמות החמ"ד לשנת הלימודים תש"פ. הרב יצחק נסים היה הראשון לציון, הרב הראשי הספרדי לישראל בשנים תשט"ו-תשל"ג.

הרב היה למדן מופלג עוד מגיל צעיר. בשנים שבהן כיהן בתפקיד הרב הראשי, טיפל בסוגיות בעלות אופי חברתי, דתי וערכי, והשפיע רבות על עיצוב פניה של החברה הישראלית.

לימוד הפרק ההיסטורי של הקמת המדינה ושנותיה הראשונות חשוב עבורנו כתלמידים. מלבד רכישת הידיעות על בניית המדינה ומוסדותיה, נלמד על הדרכים שבהן התמודדה הנהגת המדינה עם האתגרים שניצבו בדרכה, ונברר אילו ערכים עמדו לנגד עיניה ואילו כישורים נדרשו לה לצורך ההתמודדות. נברר לעצמנו אילו ערכים חשוב לנו לאמץ גם בימינו, ואילו כישורים חשוב שנפתח בעצמנו, כדי שגם אנו ניטיב להתמודד עם האתגרים המזדמנים בחיינו.

שלב ב - צפייה בסרטון: היכרות עם דמות הרב

• בואו נצפה [בסרטון קצר על הרב נסים](#) (סרטון חמ"ד).

בסרטון ראינו את תחילת הבנייה של מדינת ישראל בהיוסדה. בתחילת השנה אנו בונים כיתה חדשה. בניית כיתה מזכירה במקצת בנייה של מדינה.

שאלה לדיון: מה הערכים שחשוב שיעמדו לנגד עינינו והכישורים שנפתח בעצמנו (אנו, התלמידים) כדי לבנות את כיתתנו בתחילת השנה?

כללים חברתיים, ערכי מוסר וצדק חברתי, כל זאת תוך שימוש בכלים לניהול קונפליקטים ופתרון בעיות. במהלך השנה נוכל להמשיך ללמוד על הדרך המיוחדת שבה הרב נסים עשה כל זאת.

שלב ג - פעילות חווייתית לתיאום ציפיות התלמידים מעצמם ומהכיתה

• **המטרה:** בניית חוקים וכללים לכיתה כבר בתחילת השנה. בהצעותינו ובדיוננו נסתייע בידיעת חוקי הרבנות הראשית מתקופתו של הרב נסים.

מתוך ההבנות שגיבשנו בשלב א, נעבור לבניית מערכת הכללים שתשמש אותנו בכיתה:

המורה ייתן לכל תלמיד דף עזר לניסוח כללים (נספח 1).

המורה יבקש מהתלמידים למלא את הטבלה לפי המשפטים שבראש כל משבצת, בהתאם לסדר החשיבות של הערכים ולסדרי העדיפויות שלהם.

לאחר שהתלמידים ימלאו את המשבצות, המורה יבקש מהם למחוק מכל שורה 2 משבצות שעליהן הם מוכנים לוותר ולהשאיר משבצת אחת. הפרט הכתוב במשבצת זו הוא הפרט החשוב ביותר מכל הפרטים שנכתבו באותה השורה.

שיתוף במליאה

התלמידים יציגו את בחירותיהם. המורה יחלק את הלוח ל-3 חלקים, לפי הטבלה, ויכתוב את תשובות התלמידים.

עזרי הוראה

• [סרטון על הרב נסים](#)

• דף עזר לניסוח כללים (מחולק ל-9 [נספח 1])

• פתקי היגדים (נספח 2)

מהלך הסדנה

שלב א - הקדמה: סקירה כללית על אודות הרב נסים ותקופת כהונתו

נספר לכם מעט על אודות הרב נסים זצ"ל:

1. בתקופת כהונתו של הרב הייתה המדינה בראשית דרכה. הוא נתמנה לתפקידו 7 שנים לאחר קום המדינה.

תלמידים, בואו נחשוב איך נראית מדינה בתקופת הקמתה? אילו דילמות ושאלות יכולות היו להתעורר בתקופה היא?

אילו שאלות הלכתיות יכולות לעלות שצריכים למצוא להן פתרונות? אילו החלטות צריך רב ראשי לקבל?

2. בשנותיה הראשונות של המדינה דנה הרבנות הראשית בנושאים או בתחומים שהיו חשובים לאותם זמנים ורבים מהם חשובים גם בימינו.

אלה היו ימים סוערים בתולדות המדינה בכלל ובתולדות הרבנות הראשית בפרט, משום שהיה צורך לקבל החלטות חשובות וגורליות, שלא תמיד התאימו לכל הזרמים במדינה ומחוצה לה.

חשוב לציין שהרב נסים לא חשש להשמיע את דעותיו בכל עניין שנראה לו שעל הסמכות הרוחנית לומר את דברה, גם אם הן לא היו לרוחו של השלטון, ואכן, לא פעם תקף השלטון את צעדיו והחלטותיו.

שאלה: אילו תכונות אופי נדרשות לאדם כדי למלא את תפקיד הרב הראשי בנאמנות לרוח ההלכה? לאילו כישורים הוא זקוק?

תשובות אפשריות: אומץ, נחישות, עוצמה...

אכן, אופיו האמיץ סייע לו להנהיג את הרבנות בתקופה של זעזועים קשים.

תובנות ונקודות לתשומת לב:

לכל תלמיד דרך משלו שבה הוא רואה את הדברים. כדאי לשים לב לשונות ולמערכת הערכים שכל אחד מגיע איתה לכיתה. כל דעה וכל עמדה לגיטימית ויש לכבדה. אין בחירות "נכונות" או "שגויות". ראוי לבחון יחד את הערכים והאמונות ולברר בדיון משותף אם בכוחם לקדם אותנו ככיתה או להחליש אותנו, להצמיח אותנו או להזיק לנו. כדאי לבחון את התועלת והרווח הצפויים מכל בחירה לעומת המחיר שאנו עשויים להידרש לשלם. מערכת האמונות מלווה אותנו ואת התקדמותנו לאורך השנה. הבנה והכרה בכך תורמות לשיח על מצבים משתנים בכיתה ועל ניהול קונפליקטים שלעיתים צצים עקב שוני בגישות בין תלמידי הכיתה, ולעיתים בינם ובין הצוות.

שלב ד - עריכת תקנון כיתתי / אמנה כיתתית

נעמיד את הכללים והחוקים להצבעה. לאור תוצאות ההצבעה נקבע את החוקים והכללים המרכזיים, נכתוב אותם על בריסטול, ונתלה במקום בולט בכיתה.

ניתן לנסח את הכללים כאמנה כיתתית, ולבחור דרך לחתום עליה.

שלב ה - משחק היגדים ליצירת תחושות של קשר ושייכות

המורה יסביר את רציונל המשחק - הרב שאף ליצור הידברות ויחסי רעות בין כל חלקי העם, כולל אלה שנתרחקו מקיום מצוות התורה. דבר זה בא לידי ביטוי בסירוי בקיבוצים ובערים ואף בגישתו אל יהודי התפוצות. הוא עבר בין הקיבוצים והמושבים והכיר מקרוב את החקלאים והתושבים. שיחותיו ויכולתו המופלאה להסביר השקפת היהדות, משכו את ליבם של הרחוקים, הגבירו את ההבנה ההדדית וקירבו לבבות.

גם אנו נרצה ללכת בדרכו ונעמול להקנות לתלמידינו את הרצון והשאפה להעניק יחס מקרב ואינטימי לחבריהם בכיתה, בין שהם חבריהם הטובים ובין שהם ידידים לכיתה. לרכישת כישורי אמפטיה, חברות, הבנה, נראות והקשבה קודמים היכרות ראשונית (במקרים מסוימים היא כבר קיימת) וקירוב לבבות. להלן מוצעות כמה פעילויות לשלב הזה:

אפשרות 1

לוקחים כדור ספוג וחותכים בו פתח עגול שקוטרו כמחצית קוטר הכדור. דרך הפתח נתחוב לתוך הכדור את פתקי ההיגדים (נספח 2) כשהם מקופלים. עומדים במעגל ומתמסרים. כל תלמיד שהכדור מגיע לידי מוציא פתק אחד, פותח אותו ומספר על עצמו על פי ההנחיה שמצא בפתק (הפתק יישאר ברשותו).

אפשרות 2

[אפשרות זו מתאימה למקרה שבו אין צורך בהיכרות מוקדמת משום שהיא כבר קיימת] מכניסים את ההיגדים (נספח 2) לקופסה יפה וסוגרים אותה. כל תלמיד בתור מוציא היגד מהקופסה, קורא אותו לעצמו בשקט ונותן אותו לתלמיד אחר שלדעתו יתאים לו להשלימו. מי שמקבל את ההיגד משלים אותו.

אפשרות 3

התלמידים יושבים במעגל. המורה נותן לכל תלמיד פתק (מתוך נספח 2). הפתק נמסר לתלמיד במהופך, והוא ממשיך לאחוז בו כך. בהגיע תורו, יהפוך התלמיד את הפתק וישלים את ההיגד המופיע עליו.

שלב ו - תובנות וסיכום

המסגה: ראינו כאן שיתוף פעולה: כל תלמיד הציג את עצמו בעזרת היגד. נוצרה לנו הזדמנות לשמוע מקרוב פרט חדש על כל תלמיד בכיתתנו. המורה יכריז שהוא מזמין את התלמידים להמשיך לשוחח עם חברים שהדברים שאמרו סקרנו אותם ולהתעניין בדעותיהם, במעשיהם, בתחביביהם וכדומה.

המורה יערוך סבב סיכום וישמע קולות מן השטח:

- מה אתה לוקח לעצמך מתוך הפעילויות? מדמות הרב? מהתקנון? מהמשחק?
- איזה כלל שנכתב בתקנון הכיתתי מדבר אליך במיוחד?

נספח 1

דף עזר לניסוח כללים

חוקים וכללים שחשוב שיהיו בכיתה	

חוקים וכללים שחשוב שיהיו בכיתה	

חוקים וכללים שחשוב שיהיו בכיתה	

מה יעבור אי אהצויה השנה?	

מה יעבור אי אהצויה השנה?	

מה יעבור אי אהצויה השנה?	

מה יכול לתרום לאווירה חברתית טובה בכיתה השנה?	

מה יכול לתרום לאווירה חברתית טובה בכיתה השנה?	

מה יכול לתרום לאווירה חברתית טובה בכיתה השנה?	

נספח 2

היגדים

1. אספר לכם משהו חדש ומפתיע על עצמי...

2. אספר לכם משהו עליו שאינכם יודעים...

3. אילו יכולתי לבקש בקשה, שמובטח לי שתתגשם, הייתי מבקש/ת....

4. בשעות הפנאי שלי אני אוהב/ת ל...

5. בחופשה טיילתי עם המשפחה שלי ב...

6. המשחק האהוב עליו במיוחד הוא...

7. דבר שמשמח אותי...

8. מאכל שאהוב עליו הוא...

9. שיעור שאהוב עליו במיוחד הוא...

10. עם המשפחה שלי אני אוהב ל...

11. פעילות כיפית שעשיתי בקיץ עם המשפחה שלי...

12. השתתפתי בעבר בחוג.../ אני משתתף/משתתפת בחוג...

.16
הפינה האהובה עליי בבית
יותר מכולן היא...

.15
הצבע האהוב עליי הוא...

.14
מכל בני המשפחה שלי
אני דומה במיוחד ל...

.13
מעשה טוב שעשיתי
היה...

.20
החלום שלי הוא...

.19
בבית שלנו גרים...

.18
אני חולק/ת את החדר
שלי עם...

.17
מאז שאני זוכר/ת את עצמי
אני גר/ה ב..... המיוחד במקום
הזה הוא..... / בעבר עברנו
דירה. לפני המעבר גרתי ב.....
וכעת אני גר/ה ב.....

.24
אני מצטיין/מצטיינת ב...

.23
יש משהו שאני שמח/ה
שקיים ב...
הדבר הזה הוא...

.22
ההורים שלי עוסקים ב...

.21
כשאהיה גדולה אני
חוצה להיות...

.25
קיבלתי מחמאה על...

.26
היה מקרה שבו
התאמצתי להצליח ואכן
הצלחתי. זה היה כש...

.27
השנה אני רוצה להצליח
ב... מידת ההצלחה
תלויה ב... וכדי להצליח
עליו ל...

.28
אני פוחד/ת ש...

.29
הלוואי שהיה לי...

.30
לויכולתי לשנות רק
דבר אחד בעצמי, הייתי
משנה...

.31
אחד הדברים שאני
אוהב/ת במשפחה
שלי...

.32
בין חברים וחברות אני
טובה ב...

.33
בהפסקה אני מרבה ל...

